

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6364/07

בפני : כבוד השופט א' גרוניס
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט ע' פוגלמן

העותר : יואב יצחק

נ ג ד

המשיבים : 1. השופטת דורית ביניש, נשיאת בית המשפט
העליון
2. עו"ד יחזקאל ביניש
3. היועץ המשפטי לממשלה, מר מני מזוז
4. נשיא המדינה [לשעבר] משה קצב (פורמאלי)
5. פלונית (פורמאלי)
6. עו"ד איתן פלג (פורמאלי)
7. התנועה לאיכות השלטון ואח' (פורמאליים)
8. המכונה כ' (פורמאלי)
9. יואל עדן (פורמאלי)

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר : בעצמו

בשם המשיב 3 : עו"ד דינה זילבר

פסק-דין

בעתירה שלפנינו, שהוגשה ביום 22.7.07, מבקש העותר כי נורה למשיבה 1 (נשיאת בית המשפט העליון) לפסול עצמה מלדון בעתירות שהגישו המשיבים 5 – 9 בעניין הסדר הטיעון שנחתם בין המשיב 3 (היועץ המשפטי לממשלה) לבין המשיב 4 (נשיא המדינה לשעבר) ואשר דיון המשך בהן נקבע ליום 25.7.07 (להלן: העתירות בעניין הסדר הטיעון). כן מבקש העותר שנורה ליועץ המשפטי לממשלה להורות על פתיחת חקירה פלילית נגד המשיב 2 בחשד לעבירות שונות.

נוכח מועד הדיון הקרוב בעתירות בעניין הסדר הטיעון, התבקשה תגובת היועץ המשפטי לממשלה לסעד הראשון לעתירה בלבד. עם זאת, היועץ המשפטי ראה

לכלול בתגובתו נתונים הנוגעים גם לסער השני שבעתירה. לפיכך, מצאנו כי לפנינו תשתית מספקת להכרעה בעתירה כולה.

רקע עובדתי וטענות הצדדים

1. ביום 12.7.07 פנה העותר לנשיאת בית המשפט העליון בדרישה כי תפסול עצמה מלדון בעתירות בעניין הסדר הטיעון. במכתבו פירט העותר את הנימוקים אשר לשיטתו מחייבים את הפסילה, וביקש לראות בפנייתו כבקשת פסלות לכל דבר ועניין. בו ביום נענה העותר על-ידי דוברת בתי המשפט כי "בקשות פורמליות בקשר לתיקים תלויים ועומדים בבית המשפט יש להגיש למדור הקליטה בבית המשפט במהלך שעות פעילותו". העותר לא הגיש את בקשתו זו כבקשת פסילה, כי אם ראה להגיש את העתירה שלפנינו, זאת רק ביום 22.7.07.

לטענת העותר, על נשיאת בית המשפט העליון לפסול עצמה מדיון בעתירות בעניין עסקת הטיעון, על יסוד טענתו כי עניינו של בן זוגה תלוי ועומד לפני היועץ המשפטי לממשלה. לטענת העותר, הפסילה מתחייבת נוכח הוראת כלל 15 לכללי האתיקה לשופטים, התשס"ז – 2007.

בתמיכה לבקשתו כי תיפתח חקירה פלילית נגד המשיב 2, טוען העותר כי פנה בשנים האחרונות פעמים רבות אל היועץ המשפטי לממשלה בעניין זה. בפניותיו ובעתירתו מציג העותר שני עניינים, הנוגעים לפעילותו של המשיב 2 כיושב-ראש הנהלת עמותת התזמורת הסימפונית ירושלים (להלן: העמותה). האחד, חשדות שעלו לאי העברת ניכויים לרשויות המס. בעניין זה מציין העותר כי הוחלט (על דעת היועץ המשפטי לממשלה) שלא לנקוט בהליכים פליליים, נוכח העדר תשתית ראייתית מספקת. לעותר השגות על החלטה זו, אך כפי שהוא מציין "הוא רואה ענין זה חתום וגמור" (להלן: ההחלטה בעניין הניכויים). העניין השני הוא חשדות לעבירות נוספות שביצע המשיב 2, אשר כנטען נלמדים מן הממצאים הכלולים בדו"ח מיוחד שכתב בחודש יולי 2005 חוקר מיוחד שמינה רשם העמותות (להלן: דו"ח החוקר). בעניין זה, מציין העותר, נמסר לו שהטיפול טרם הסתיים. לטענת העותר, היועץ המשפטי לממשלה נמנע מהכרעה בנושא, ולכן החליט העותר להביא העניין לפתחו של בית משפט זה (להלן: הבדיקה הנוספת).

2. היועץ המשפטי לממשלה עומד בתגובתו על מהלך הטיפול בשני העניינים הנ"ל. בהתייחס להחלטה בעניין הניכויים, מציין היועץ המשפטי לממשלה כי עוד ביום 7.2.05 התקבלה החלטת פרקליטות המדינה, על דעתו, כי אין מקום לנקוט בהליכים פליליים נגד העמותה, או נגד המשיב 2 ומנכ"ל העמותה, בגין חשדות לעבירות לפי פקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: פקודת מס הכנסה). בהתייחס לבדיקה הנוספת מציין היועץ המשפטי לממשלה, כי ביום 27.7.05 ניתנה החלטה על ידי רשם העמותות, בהמשך לדו"ח החוקר, בה אימץ הרשם את מסקנות והמלצות החוקר והורה למפרק הזמני של העמותה לערוך בדיקות נוספות. עוד נקבע כי העתק ההחלטה ודו"ח החוקר יועברו לרשות המיסים לצורך בחינת העניינים הנוגעים לסמכויותיה, ופעולתה בהתאם. בהמשך לכך, החליטה רשות המיסים ביום 22.8.06 כי אין מקום לפתוח בחקירה פלילית ככל שהדבר נוגע לעבירות לפי פקודת מס הכנסה, וביום 5.10.06 הבהירה, לבקשת הפרקליטות, כי החלטתה זו אינה מתייחסת לעבירות לפי חוקים אחרים. תשובתו של המפרק הזמני התקבלה בפרקליטות רק היום, וזאת למרות פניות חוזרות מטעם הפרקליטות אליו. בתשובתו מציין המפרק הזמני כי לגבי הממצאים של החוקר המיוחד אין הוא מוצא לנכון להביע עמדתו, כי אין זה תפקידו. בנוגע לאפשרות להטיל אחריות אישית על נושאי משרה בעמותה, מציין המפרק הזמני כי בשלב זה טרם נזקק לעסוק בנושא.

נוכח האמור, מדגיש היועץ המשפטי לממשלה כי רק כעת, לאחר שהתקבלו התייחסויות כל הגורמים, לרבות המפרק הזמני, ניתן יהיה לבדוק ולהגיע למסקנות, בדרך הדברים הרגילה, על ידי הדרג המקצועי המתאים בפרקליטות. עוד מדגיש היועץ המשפטי לממשלה, כי בהעדר הוראה בדין (או בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה) המחייבת את החלטתו האישית בעניינו של המשיב 2, המשיך הטיפול, אם וככל שיידרש, לא יהיה על ידו. נוכח אלה, עמדתו היא כי אין עילה בדין לפסילת נשיאת בית המשפט העליון מלשבת בדיון בעתירות בעניין הסדר הטיעון.

בעקבות תגובת היועץ המשפטי לממשלה הוגשה גם תגובתו של העותר שהובאה לפנינו ונשקלה אף היא על ידנו.

דיון והכרעה

דין העתירה להידחות על הסף, ביחס לשני הסעדים המבוקשים בה.

לעניין טענת הפסלות

שיהוי

3. העתירה הוגשה ביום 22.7.07. עוד קודם לכן, ביום 17.7.07, נערך דיון ראשון בעתירות בעניין הסדר הטיעון (בג"צ 5699/07 ואח'). הדיון נמשך מספר רב של שעות ונשמעו בו מרבית הצדדים לעתירות. העתירות נקבעו להמשך דיון ליום 25.7.07. העותר היה מודע למועד הדיון הראשון בעתירות (אשר צוין במכתבו). למרות האמור, ועל אף התשובה שקיבל, המתין העותר עם הגשת העתירה עד ליום 22.7.07, לאחר שנערך דיון ראשון בעתירות. נוכח אלה, דין ראש זה של העתירה להידחות מחמת השיהוי האובייקטיבי, כמו גם הסובייקטיבי, בהגשתה (השוו: בג"צ 1622/00 יצחק נ' נשיא בית המשפט העליון, פ"ד נד(2) 54, 61 – 62 (2000) – להלן: עניין יצחק).

נעיר עוד, כי העתירה שלפנינו פגומה גם משום שהעובדות בה אינן נתמכות בתצהיר (תקנה 4 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד – 1984). עם זאת, לו היה זה הפגם היחיד בו היא לוקה, ייתכן והיה מקום לאפשר תיקונה על דרך הוספת תצהיר.

זכות עמידה

4. העותר טוען כי בפסק הדין בעניין יצחק (עתירה קודמת שהוגשה על ידו) הוכרה זכות העמידה הנתונה לעותר להעלות טענה לפסלות שופט, הגם שאינו צד להליך בגדרו מתבקשת הפסילה. עיון בפסק הדין בעניין יצחק מעלה כי הדברים הנטענים אינם מדויקים. וכך נאמר באותו מקרה (עמ' 61):

"אנו סבורים, כי הזכות לטעון טענת פסלות נגד שופט, על-פי ההסדר החוקי הקיים, נתונה רק לבעלי-הדין בהליך השיפוטי שבגדרו מועלית הטענה. מכך אין להסיק, שלציבור אין עניין לגיטימי בתקינותם של ההליכים השיפוטיים, אלא שבעיקרון, עניינו של הציבור בתקינות ההליכים שלפני הערכאות השיפוטיות מובטח בדרכים אחרות, ובעיקר על-ידי עקרון פומביות הדיון. ואולם, גם אילו הנחנו, כי עקרונית יש מקום להכרה מסוימת בזכות העמידה של אדם מן הציבור, להעלות טענת פסלות נגד שופט בהליך שהטוען אינו צד לו,

רואים היינו להגביל הכרה זו לאותם מקרים חריגים ונדירים, שבהם נראה גלוי וברור שלבעלי-הדין יש עניין שלא להעלות טענת פסלות הנסמכת על עילה מוצדקת, והעניין שיש לציבור, שהטענה תועמד לבירור, גובר בבירור על עניינם של הצדדים להליך להימנע מהעמדתה לבירור. ובענייננו, לא שוכנענו כי פרשת הערעורים שבגדרה ביקש העותר להישמע בטענת פסלות, נמנית עם אותם מקרים נדירים שרק בהם – על-פי הנחתנו המסויגת – עשוי בית-המשפט להכיר בזכות עמידתו של מי שאינו בעל-דין".

מאז שניתן פסק הדין בעניין יצחק הוכנסו שינויים בהוראות הדין הנוגעות לפסלות שופט (ראו חוק נושאי משרה שיפוטית (מניעה מלשבת בדין) (תיקוני חקיקה), התשס"ד – 2004, ס"ח 320; תקנות סדר הדין האזרחי (תיקון), התשס"ד – 2004, ק"ת 936). עם זאת, העיקרון עליו עמד בית המשפט בעניין יצחק, לפיו הזכות לטעון נגד פסלות שופט עומדת רק לבעלי הדין בהליך השיפוט בגדרו מועלית הטענה, נותר בעינו. לפיכך, הדברים שנאמרו בעניין יצחק, ושצוטטו לעיל, נכונים ומתאימים לענייננו. נוכח דברים אלו, הזכות להעלות טענת פסלות אינה נתונה לעותר, שאינו צד להליך נושא פנייתו.

גם אם היינו מניחים, כאמור בעניין יצחק, קיומה של זכות להעלות טענת פסלות גם על ידי מי שאינו צד להליך, ב"מקרים חריגים ונדירים", לא היה בכך לסייע לעותר, שכן המקרה שלפנינו אינו נמנה על מקרים אלה. העותר לא הצביע על כל נסיבה של ממש המכניסה את העתירות בעניין עסקת הטיעון לגדר "אותם מקרים חריגים ונדירים", שבהם נראה גלוי וברור שלבעלי-הדין יש עניין שלא להעלות טענת פסלות הנסמכת על עילה מוצדקת, והעניין שיש לציבור, שהטענה תועמד לבירור, גובר בבירור על עניינם של הצדדים להליך להימנע מהעמדתה לבירור" (השוו גם: יגאל מרזל דיני פסלות שופט 60 – 63 (2006)).

למעלה מן הצורך נעיר, כי גם לגופה, אין ממש בטענה. העותר טוען כי יש לפסול את נשיאת בית המשפט העליון מלשבת בדין בעתירות בעניין הסדר הטיעון, משום שעניינו של המשיב 2 תלוי ועומד לפני היועץ המשפטי לממשלה. אין יסוד לטענה זו, שכן כעולה מתגובת היועץ המשפטי לממשלה החלטה בעניין זה אינה צפויה להתקבל על ידו. די בכך כדי לשמוט את הבסיס לטענת הפסלות, וללמד כי אין עילה בדין לטענה זו בנסיבות העניין.

לעניין החקירה הפלילית

5. כמובהר בתגובת היועץ המשפטי לממשלה, שאלת הפתיחה בחקירה טרם נבחנה לגופה, שכן רק היום הושלמה קבלת עמדות הגופים הנוגעים בדבר. ממילא טרם התקבלה החלטה בנושא הצורך בהמשך טיפול על ידי הפרקליטות. מכאן שהעתירה בהקשר זה הינה מוקדמת ודינה להדחות על הסף מטעם זה (השוו: בג"צ 10411/06 חביבאללה נ' היועץ המשפטי לממשלה (לא פורסם, 8.5.07, פסקה 3)).

סיכום

נוכח האמור, דין העתירה להידחות על הסף וכך אנו מורים.

ניתן היום, ט' באב התשס"ז (24.7.07).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט